

Проектот „Јакнење на придонесот и ефикасноста на граѓанските организации од женското претприемништво кон ЕУ интегративните реформи во областа на економската политика“ (WE-Contribute), финансиран од Европската Унија

Прва фаза на економска анализа Јуни 2018

Економска анализа Женско претприимништво

Резиме

**Кога жените
учествуваат во
економијата,
сите имаат
придобивки.**

Хилари Клинтон

Денес, улогата на жената во претпримеништвото станува видлива и се позначајна во сите економии.

Жените претприемачи креираат: вредност за нивните општества, работни места, извор на приход за себе, мрежи, иновативни решенија...

Женско претпримеништво

Неколку факти

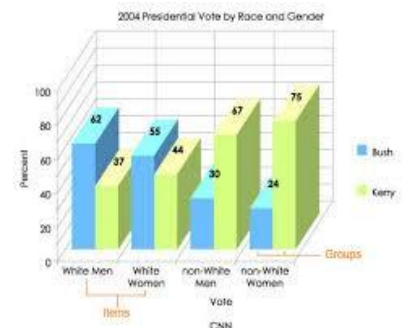
- ✓ Во 2016 околу 163 милиони жени започнаа или работат на нови бизниси во 74 економии во светот
- ✓ Покрај тоа, околу 111 милиони работат на воспоставени бизниси
- ✓ Во ЕУ 34.4% од самовработените и 30% од стар ап претприемачите се жени
- ✓ Во последите години во Македонија варира процентот на жени работодавци во граница од 23% до 29 %.
- ✓ Најмногу жени работодавци во Македонија има во микро претпријатијата со 1 до 10 вработени
- ✓ Според Индексот на глобалниот родов јаз од вкупно 144 земји, Македонија во 2017 година е

рангирана на 67 место што претставува подобрување во однос на претходната година кога се наоѓаше на 73 место. Подобрувањето се должи на делот за образование и здравство, додека на делот за економија (каде се опфатени и жените претприемачи) неопходно е подобрување.

Карактеристики кај женското претприемништво

својствени за економиите
базирани на ефикасност
(каде припрага и
Македонија)

- Кај жените постои 30% помалку веројатност од мажите да започнат бизнис
- Жените на возраст 25-34 и 35-44 имаат поголема веројатност да пријават претприемничка активност
- Жените со повисоко образование се со поголема веројатност да започнат нов бизнис од жените без образование
- Жените со позитивни перцепции за нивната вештина се со поголема веројатност да започнат нов бизнис.

Анализа на женското претприемништво

Денес, улогата на жената во претприемништвото станува видлива и се позначајна во сите економии. Според ГЕМ извештајот 2016/2017¹ во 2016 година, околу 163 милиони жени започнаа или работат на нови бизниси во 74 економии ширум светот. Покрај тоа, околу 111 милиони работат на воспоставени бизниси. Ова не само што го покажува влијанието на жени претприемачи од целиот свет, но го нагласува нивниот придонес кон растот и благосостојбата на нивните општества. Жените претприемачи обезбедуваат приходи за нивните семејства, вработување за нивните заедници и производи и услуги кои носат нова вредност на светот околу нив.

Жените претприемачи создаваат вредност за нивните општества на многу различни начини и тоа:²

- Намалување на невработеноста со само-вработување и вработување на други
- Создавање на извор на приход за себе и за нивните семејства,
- Со растот и развојот креираат работни места во нивните заедници и пошироко
- Иновативните претприемачи носат нови решенија на пазарот, со нови извори на вредност кои не беа понудени од конкурентните опции
- Со настапот на странските пазари, интернационализираните претприемачи придонесуваат за глобалната конкурентност на нивната економија
- Играат критични улоги во разновидна мешавина на индустрии и друго

Може да се потенцираат неколку карактеристики на жените претприемачи специфични за економиите засновани на ефикасност³ (каде припраѓа и Македонија). Оттука, може да се констатира дека:⁴

¹ GEM Women's Entrepreneurship 2016/2017 Report, стр.6

² Исто стр.34

³ ГЕМ ги дели земјите по ниво на развој во три групи и тоа: економии чиј развој се базира на основните фактори на производство, економии базирани на зголемена ефикасност и економии базирани на иновативност.

⁴ GEM Women's Entrepreneurship 2016/2017 Report, стр.27

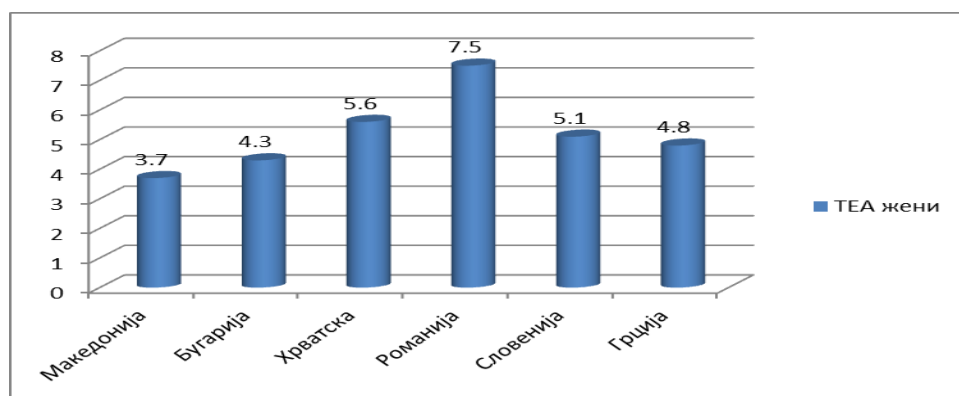
- кај жените постои 30% помалку веројатност од мажите да започнат бизнис;
- жените на возраст 25-34 и 35-44 имаат поголема веројатност да пријават претприемничка активност од оние 18-24;
- жените со пост-средно образование и повисоко образование се со поголема веројатност да започнат нов бизнис од жените без образование и
- жените со позитивни перцепции за нивната вештина се со поголема веројатност да започнат нов бизнис.

Што се однесува за Европа, иако има повеќе жени отколку мажи, женските претприемачи претставуваат само една третина од самовработените во ЕУ. Поконкретно, 52 % од вкупната европска популација се жени, и само 34.4% од самовработените во ЕУ и 30% од стар ап претприемачите се жени.⁵

Анализите на ГЕМ податоците со индикаторите за развој на светот во 53 економии покажуваат дека жените се со помала веројатност да бидат претприемачи во економиите каде што тие сочинуваат поголем дел од работната сила и не се дискриминирани во процесот на вработување. Жените кои започнуваат бизниси во овие економии, се тие што веруваат дека се иновативни. Всушност, економиите каде што жените сочинуваат поголем дел од работната сила, претприемништвото е реткост и им се остава смао на оние кои веруваат дека имаат премногу можности.⁶

Податоците за ТЕА⁷ показателот на жени од земјите од регионот опфатени во извештајот на ГЕМ 2016-2017⁸ упатуваат на заклучокот дека жените од Романија, Хрватска и Словенија се најактивни во напорите за воспоставување или управување со било кој личен бизнис. Грција и Бугарија имаат индекс во границите меѓу 4-5, додека од анализираните земји (графикон 1), Македонија има најнизок индекс од 3.7.

Графикон 1 ТЕА индекс на жени на земјите од регионот 2015/2016

Извор: GEM Women's Entrepreneurship 2016/2017 Report, стр.58-59

⁵ Достапно на https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women_en. Пристапено на 18.06.2018 година

⁶ GEM Women's Entrepreneurship 2016/2017 Report, стр.37

⁷ ТЕА – индекс на вкупна претприемничка активност го покажува процентот на возрасни (18-64), кои се обидуваат да започнат бизнис или веќе се сопственици на мали бизниси поставени порано од 42 месеци

⁸ GEM Women's Entrepreneurship 2016/2017 Report, стр. 58-59

Светскиот економски форум објавува Извештај за глобален родов јаз,⁹ во истиот, индексот за родовиот јаз ги рангира земјите според пресметаниот родов јаз (родови разлики) помеѓу жените и мажите во четири клучни области: здравство, образование, економија и политика со цел да се измери состојбата на родовата рамноправност во една земја. Извештајот ја мери неповолната положба на жените во споредба со мажите и не е строга мерка за еднаквост

Резултатите (од овој извештај потврдуваат дека Словенија (7) е на врвот на изведувачки земји во регионот и успева да го брани својот ранг во топ 10, трета година по ред, што беше една од најбрзо-подобрувачките земји во изминатата деценија. Бугарија (18) се издигнува повеќе од дваесет места на целокупниот Индекс оваа година за да стане втора земја во регионот. Босна и Херцеговина (66) и Македонија (67) се речиси врзани оваа година, при што двете земји постигнаа напредок во затворањето на нивните родови разлики во политичкото зајакнување; особено бројот на жени на министерски места. И двете земји, исто така, гледаат мали намалувања на родовата еднаквост во очекуваниот животен век и основната писменост. Македонија спаѓа во земјите кои имаат помала родова еднаквост во регионот, иако не е за потценување, сепак сеуште постои голем предизвик на ова поле, посебно во делеот на економијата и политиката, додека делот на образование и здравство има значителен напредок.

⁹ Повеќе на http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf. Пристапено на 25.06.2018

Табела 1 Индекс на глобален родов јаз

Земји	Рангирање	Вредност
Албанија	38	0.728
Србија	40	0.727
Босна и Херцеговина	66	0.702
Македонија	67	0.702
Црна Гора	77	0.693
Словенија	7	0.805
Бугарија	18	0.756
Хрватска	54	0.711
Романија	58	0.708
Грција	78	0.692
Турција	131	0.625

Извор: Повеќе на http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf

Според Индексот на глобалниот родов јаз од вкупно 144 земји, Република Македонија во 2017 година е рангирана на 67 место со вредност на индексот од 0.702 што претставува подобрување во однос на претходната година кога се наоѓаше на 73 место со вредност од 0.696. Македонија спаѓа во земјите кои имаат помала родова еднаквост во регионот, иако не е за потценување, сепак сеуште постои голем предизвик на ова поле, посебно во делот на економијата и политиката, додека делот на образование и здравство има значителен напредок (слика 1).

Извор: Повеќе на <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2017/dataexplorer/#economy=MKD>

Во Извештајот делот што се однесува за економска партиципација и можност ги опфаќа следните варијабли: учество во работна сила, еднакви плати за слична работа, пресметан заработен приход, законодавци, високи функционери и менаџери, како и професионалци и технички работници. Од табела 2 може да се забележи дека во Македонија доста е неповолна ситуацијата со варијаблата заработен

приход, како и законодавци, високи функционери и менаџери (само 25,3% жени се наоѓаат во ова категорија наспроти 74.7 % мажи).¹⁰

Табела 2 Економска партиципација и можност во Македонија

Варијабли	Ранг	Вредност	Жени	Мажи	Ж/М
Учество во работна сила	99	0.675	52.7	78.8	0.68
Еднакви плати за слична работа					
Пресметан заработен приход (\$)	76	0.601	11.358	18.885	0.6
Законодавци, високи функционери и менаџери	90	0.338	25.3	74.7	0.34
Професионалци и технички работници	1	1000	53.9	46.1	1.17

Извор: Повеќе на <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2017/dataexplorer/#economy=MKD>

Државниот завод за статистика на Република Македонија од 2008 година објавува публикација насловена „Жените и мажите во Македонија“,¹¹ од каде можат да се анализираат одредени информации за жените претприемачи, но сепак се потребни дополнителни податоци за да се добие поцелосна и подетална слика за жените во економијата.

Анализата на податоците (табела 3) на овие публикации за пет годишен период (2012-2016) потврдуваат значајни разлики во статусот на вработување според пол, во корист на мажите. Евиденти се разликите во статус на вработен, работодавец, вработен за сопствена сметка и неплатен семеен работник. Според статусот на вработување во 2016 година, само 24.9 % од вкупниот број работодавачи се жени наспроти 75.1 % мажи; вработени за сопствена сметка се 20.7 % жени од вкупниот број лица во оваа категорија (наспроти 79.3 % мажи); во категоријата неплатени семејни работници, жените се најзастапени со 60.6 % наспроти 39.4% мажи.

¹⁰ Повеќе на <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2017/dataexplorer/#economy=MKD>. Пристапено на 25.06.2018

¹¹ Повеќе на <http://www.stat.gov.mk/PublikaciiPoOblast.aspx?id=23&rbrObl=37>. Пристапено на 15.06.2018

Во изминатиот период се спроведуваат повеќе проекти и програми со цел поддршка на женското претприемништво, но во последните години сеуште варира процентот на жени работодавци во граница од 23% до 29 %.

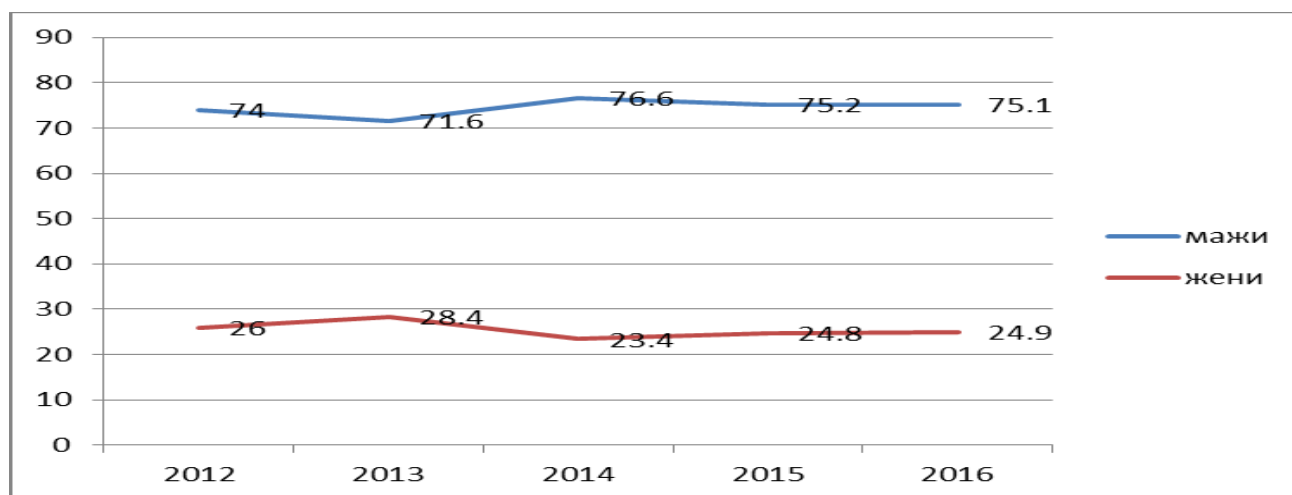
Табела 3 Статус на вработување според пол во Македонија за 2012-2016

Статус на вработување	2012		2013		2014		2015		2016	
	жени	мажи	жени	мажи	жени	мажи	жени	мажи	жени	мажи
Вработен	41	59	41.7	58.4	41.8	58.2	42.5	57.5	41.4	58.6
Работодавец	26	74	28.4	71.6	23.4	76.6	24.8	75.2	24.9	75.1
Вработен за сопствена сметка	19	81	20.4	79.6	15.6	84.4	18.4	81.6	20.7	79.3
Неплатен смеен работник	65	35	64.0	36.0	61.7	38.3	61.7	38.3	60.6	39.4
Вкупно	40	60	40.0	60.0	39.2	60.8	40.0	60.0	39.2	60.8

Извор: Обработени податоци од публикации 2013-2017, достапно на <http://www.stat.gov.mk/PublikaciiPoOblast.aspx?id=23&rbrObl=37>

Трендовите (графикон 2) за жените во улога на работодавец потврдуваат дека тие се јавуваат со мало процентуално учество во вкупниот број на работодавци во земјата, односно од 26% во 2012 година, потоа 28.4% во 2013, со што следни тенденција на намалување во 2014 година и незначително зголемување во 2015 (24.8%) и 2016 година (24.9%).

Графикон 2 Трендови за жени работодавци во Македонија 2012-2016

Извор: Обработени податоци од публикации 2013-2017, достапно на <http://www.stat.gov.mk/PublikaciiPoOblast.aspx?id=23&rbrObl=37>

Според големината на претпријатија жените работодавци во Македонија најголемо учество имаат во микро претпријатијата со 1 до 10 вработени (табела 4), така што и тоа учество споредено со мажите

не е повеќе од 30% за жените, и после 2013 година, во следните години забележан е пад со натамошно мало зголемување на учеството на жените (26% во 2016 година)

Табела 4 Работодавци во Македонија според пол и големина на претпријатија 2012-2016

Големина на претпријатија	2012		2013		2014		2015		2016	
	жени	мажи	жени	мажи	жени	мажи	жени	мажи	жени	мажи
1-10 вработени	7868 (27%)	21408	8910 (30.5%)	20335	5955 (24.9%)	18002	6949 (25.7%)	20073	7462 (26%)	21185
11-19 вработени	266 (22%)	947	77 (4.9%)	1493		1167		1377		1393
Над 20 вработени	37 (6%)	620	0	841		1437		1402		1468

Извор: Обработени податоци од публикации 2013-2017, достапно на

<http://www.stat.gov.mk/PublikaciiPoOblast.aspx?id=23&rbrObl=37>

Одредени истражувања¹² за жените претприемачи потврдуваат дека жените како претприемачи се соочуваат со одредени проблеми во водењето на бизнисот и тоа: ликвидност и други финансиски проблеми, пристап до финансии, проблемот со балансот меѓу работата и семејството, ограничено време за лична надградба и усовршување, пристап до мрежи за бизнис цели, пристап до информации и сл.

Резултатите од анализираните податоци за Македонија потврдуваат дека женското претприемништво во земјата сеуште е во развој и има голема потреба од поддршка, како од државните институции, така и од граѓанскиот сектор. Евидентни се одредени проекти и програми во земјата кои даваат поддршка на жените претпримачи, но нивниот придонес нема долготрајни ефекти без поголемо системско вкоренување. Сеуште останува предизвикот многу повеќе да се работи во оваа област во насока на зголемување на бројот на жените претприемачи во земјата.

¹² Иванова М., Дисоска В., Здравковска Н.: „Состојбата на жените во претприемништвото во РМ“, Анкета – Резултати и Анализи 2016; https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women_en.

